

ЖИТИ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ!

Вісник

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 2 (64)
КВІТЕНЬ 2017 р.

Заснована
у 2006 році

Розповсюджується
безкоштовно

Шановні колеги!

У світлі дні Воскресіння Господнього, яке цього року святкують у квітні, як ніколи хочеться звернутись до Вас, із вітальними словами. Бо Великдень – це найбільше християнське свято, торжество справедливості, перемоги добра над злом, утвердження віри й надії у серці кожного вірянина та приклад того, що достойні терпіння нагороджуються перемогою, а чесне життя увінчується славою.

Тож бажаю Вам, нехай життєва дорога ніколи не уподібнюється шляху до Голгофи, між друзями ніколи не трапляються Юди, а жертвність Ісуса Христа надихає на добрі та праведні справи. Нехай же тільки справедливість, благородність, милосердя панує поміж Вами, доля буде барвистою і яскравою як українська писанка, а у Ваших оселях завжди панує злагода, мир, добро. Христос Воскрес! Воістину Воскрес!

Микола РИБАК,
директор Карпатського біосферного заповідника.

ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА ПРОТЯГОМ 2016 РОКУ ТА ЗАВДАННЯ НА 2017 РІК

У квітні минулого року, у статті «Наші орієнтири на 2016 рік», що вийшла на сторінках кількох місцевих ЗМІ, я знайомив читачів з пріоритетними завданнями Карпатського біосферного заповідника на 2016 рік, у повній мірі відобразивши й свою програму дій на посаді директора. Тож детально розповім та підсумую вже виконане заповідником у попередньому році й поділюся планами на поточний рік.

Варто згадати, що Карпатський біосферний заповідник розташований у межах Рахівського, Тячівського, Хустського та Виноградівського районів Закарпатської області. Підпорядкований Міністерству екології та природних ресурсів України. Фінансується з державного бюджету коштом загального та спеціального фондів. Є неприбутковою установою. Входить до міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО. Нагороджений 4-й раз поспіль Європейським дипломом Ради Європи, а букові праліси заповідника входять до переліку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси

Німеччини». Загальна площа заповідника складає 58035,8 гектара у т.ч. 18550 га без вилучення в інших землекористувачів. Карпатському біосферному заповіднику із загального фонду державного бюджету в 2016 році було виділено фінансування у сумі 15 млн 439 тис. грн. Та спрямовано 1 млн. 442 тис. грн від надання заповідником платних послуг.

Як першочергові заходи нашої діяльності виконали: перший етап розроблення Проекту організації території нашої установи та охорони її природних комплексів. Освоєно 477 тис. гривень. Ще більше – 1 млн 200 тис. гривень профінансовано за виконан-

ня першого етапу (польові роботи) лісовпорядкування території заповідника, що є у постійному користуванні (39486,8 га). Проводились роботи щодо встановлення в природі меж земельних ділянок (18550 га), які входять до складу КБЗ без вилучення у користувачів, та оформлення їх відповідними знаками й інформаційними матеріалами, нанесення меж цих територій на планово-картографічні матеріали. Продовжувалось також виготовлення проекту землеустрою на площі 7508,8 га щодо відведення земельних ділянок у постійне користування заповідника. На більшу частину площі матеріали підготовлено на державну експертизу. Ще на площі близько 20 тис. га проведено відновлення меж та внесено інформації про дані території до Державного земельного кадастру.

➞ на 2-й стор.

ЗАКАРПАТСЬКА ОДА ВЗЯЛА ПІД КОНТРОЛЬ РОЗШИРЕННЯ ТЕРИТОРІЇ КБЗ

В Закарпатській обласній державній адміністрації проведено аналіз та заслухано питання розширення території Карпатського біосферного заповідника та стан виконання актів Президента та Уряду України із забезпечення сталого розвитку гірських населених пунктів, в зоні розташування його букових пралісів.

22 березня в Закарпатській ОДА, під головуванням заступника голови адміністрації Віктора Мікуліна, на засіданні спеціальної Робочої групи, утвореної Розпорядженням голови ОДА Геннадія Москаля, розглянуто питання розширення, за рахунок пралісів Тячівського району, території Карпатського біосферного заповідника.

Доповідаючи з цього приводу, автор цих рядків підкреслив, що реалізація цього важливого природоохоронного проекту проводиться на виконання вимог Закону України «Про основні засади (стратегію) екологічної політики України на період до 2020 року», Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.08.2012 року №385), розпорядження Голови ОДА від 22 листопада 2012 року «Про регіональний план дій з охорони навколишнього природного середовища Закарпатської області» та відповідних доручень Міністра екології та природних ресурсів України Остапа Семерака від 22 серпня 2016 року.

Інформував також, що в результаті інвентаризації найцінніших природних лісів (пралісів) Закарпатської області у 2006-2007 роках, за підтримки Міністерства охорони навколишнього природного середо-

вища України та Державного комітету лісового господарства України, в рамках українсько-голландського проекту «Праліси Закарпаття як ядрові зони пан'європейської екологічної мережі», встановлено, що праліси на Закарпатті складають близько 10% від його лісовкритої площі. Виявлено, що найбільші їхні ділянки, не тільки на Закарпатті, але й в Україні, зосереджені в Тячівському районі (22 582 га). Але понад 12 тисяч гектарів безпосередньо на межі із КБЗ, належать до господарських лісів і не мають загальнодержавного природоохоронного статусу. Така ситуація призводить до їх вирубування. До речі, як показують проведені дослідження, лише із 1997 по 2007 роки, в Рахівському, Тячівському та Хустському районах площі пралісів скоротились майже на 10%. Тому, включення ділянок пралісів та природних старовікових лісів масиву Красна, які проектується під розширення території КБЗ, гарантуватиме їм довгострокове збереження.

Загалом, робоча група підтримала проектну пропозицію адміністрації Карпатського біосферного заповідника щодо розширення його території за рахунок пралісів Мокрянського лісомисливського господарства у Тячівському районі, орієнтовною площею близько 9 тисяч га. Доручено доопрацювати ці матеріали, із врахуванням зауважень зацікавлених сторін, та направити Закарпатському обласному управлінню лісового та мисливського господарства й дирекції державного підприємства «Мокрянське лісомисливське господарство» для отримання попереднього погодження.

➞ на 3-ій стор.

У 2016 році колектив заповідника показав, що може вирішувати непрості завдання по виконанню стратегічних програм та проведенню пріоритетних природоохоронних заходів. Так, ми провели 26 травня міжнародний науково-практичний семінар «Роль програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» у збереженні та вивченні природних та культурних цінностей Європи», а 2-4 вересня міжнародну науково-практичну конференцію «Екологічні, соціально-економічні та історико-культурні аспекти розвитку прикордонних територій Мараморошчани». Конференцію проведено у рамках виконання Програми розвитку транскордонного співробітництва Закарпатської області на 2016-2020 роки, Програми спільних дій Закарпатської обласної державної адміністрації та Префектури повіту Марамуреш на 2016 рік та Протоколу міжнародної українсько-румунської робочої зустрічі із питань поглиблення транскордонної співпраці прикордонних населених пунктів Рахівського району та повіту Марамуреш (Румунія).

У червні працівниками заповідника видано перший номер періодичного наукового видання «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України». На 123 сторінках опубліковано оригінальні результати досліджень не тільки науковців КБЗ та Інституту екології Карпат НАН України, але й інших провідних наукових та природоохоронних установ України. А у друкованих ЗМІ районного, регіонального та всеукраїнського рівня видано 61 публікацію, вийшло 7 сюжетів на телебаченні та 6 інтерв'ю на радіо. Регулярно поновлювався веб-сайт установи (64 публікації), сторінки у соціальній мережі Фейсбук (близько 120). Здійснено випуск 6-ти номерів регіональної екологічної газети «Вісник Карпатського біосферного заповідника» та видано буклет «Дивосвіт Долини нарцисів», листівки, банери, та інтерактивні макети для оформлення екологічної стежки в «Долині нарцисів». Підготовлено до друку черговий номер всеукраїнського екологічного науково-популярного журналу «Зелені Карпати». Підготовлено черговий 39 том Літопису природи за 2015-й рік.

Протягом попереднього року проведено три засідання науково-технічної ради та 15 засідань бюро НТР. Для об-

говорення шляхів поглиблення наукової співпраці 19 вересня 2016 року адміністрація заповідника провела зустріч із представниками Швейцарського федерального інституту лісових, снігових та ландшафтних досліджень (WSL) (м. Бірменсдорф), за участі науковців Національного лісотехнічного університету України (м. Львів). Установа взяла участь і представила свою роботу на Міжнародному екологічному форумі та 21-й міжнародній виставці UITT «Україна – подорожі та туризм». Забезпечено програму практик для понад 340 студентів з 12 вишів України та 2-х технікумів. 11-й рік поспіль проходили практику студенти німецького університету сталого розвитку (м. Еберсвальде).

В еколого-освітніх центрах Музей екології гір та історії природокористування, «Центр Європи», «Музей нарцисів» та інформаційно-туристичних «Кевелів», «Карпатська форель», «Високогір'я Карпат» та «Букові праліси – об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО» проведені Дні відкритих дверей у Міжнародний день музеїв (18 травня), Всесвітнього дня захисту навколишнього природного середовища (5 червня), Дня працівника природно-заповідної справи (7 липня), Всесвітнього дня туризму (27 вересня) та Днів європейської спадщини (26-27 вересня). Загалом впродовж 12 місяців по-

пат та давні букові ліси Німеччини» виступивши національним лідером, домогшись включення до пан'європейської номінації особливо цінних осередків букових пралісів і старовікових лісів, які охороняються на територіях національних природних парків «Синевир», «Зачарований край», «Подільські Товтри» і природних заповідників «Горгані» та «Розточчя».

Проведено роботу з доопрацювання номінаційних форм водно-болотних угідь міжнародного значення «Долина нарцисів» і «Озирний-Бребенескул». Також підготовлено Програму щодо збереження унікального природного об'єкта «Долина нарцисів»,

резерватів ЮНЕСКО. Це дало можливість підтвердити міжнародний статус нашої науководослідної установи.

Особливим заходом стало проведення 20 жовтня засідання координаційної ради установи участь у якому взяли 37 осіб, які представляли усі ключові зацікавлені сторони, що живуть і працюють в зоні діяльності установи. Зокрема, серед учасників засідання були голови місцевих територіальних громад, керівники державних лісгосподарських підприємств, представники органів місцевої влади та місцевого самоврядування тощо. Координаційна рада на своєму засіданні одного-

но цілий ряд інших природоохоронних науково-дослідних, еколого-освітніх, рекреаційних та господарських заходів.

Не зупиняючись на отриманих результатах природоохоронці заповідника у 2017 році приступили до виконання нових запланованих природоохоронних, науково-дослідних, еколого-освітніх, рекреаційних та господарських заходів. Першочергово – це підготовка 40 тому Літопису природи, завершення розпочатих у минулому році проектних робіт з землевпорядкування, лісовпорядкування та розроблення проекту організації території. Велику увагу у поточному році буде приділено рекреаційному та еколого-освітньому дооблаштуванню «Долини нарцисів», поновленню у всіх природоохоронних науково-дослідних відділеннях інформаційно-охоронних та межових знаків, щитів, панно тощо. Заплановано провести ремонт близько 30 км лісових доріг та понад 20 автодорожніх мостів. Буде відремонтовано значну частину будівель. Як пріоритет також заплановано заготовити близько 5 тис. м³ паливних дров для населення та полонинських господарств. Працівники служби державної охорони спрямують свою роботу на дотримання встановленого заповідного режиму, забезпечать утримання та ремонт понад 100 км гірських стежок і мінералізованих смуг та провадження просвітницьких заходів і платних рекреаційних послуг. Для вищезазначених робіт передбачено фінансування близько 2-х млн гривень.

Важливими пріоритетними заходами у поточному році стануть проведення: міжнародної науково-практичної конференції з нагоди включення букових пралісів до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та інтегрованого менеджмент-комітету об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини», підготовка: матеріалів до відзначення у 2018 році 50-річчя утворення Карпатського заповідника та матеріалів щодо розширення КБЗ за рахунок пралісових ділянок Тячівського району, різноманітні екологічні та рекреаційні заходи. Для забезпечення програми року будуть задіяні всі важелі й ресурси, бюджетне фінансування, власні кошти та кошти сторонніх фондів. Працюючи наполегливо, забезпечимо успішне виконання доведених завдань.

Микола РИБАК.

ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА ПРОТЯГОМ 2016 РОКУ ТА ЗАВДАННЯ НА 2017 РІК

точного року Музей екології гір відвідало 3911 осіб, еколого-освітній центр «Центр Європи» відвідало 2282. Інформаційно-туристичні центри відвідало 850 осіб.

Організовано теренову гру-квест до Всесвітнього дня Землі. Проведено понад 20 тематичних екскурсій (у т.ч. у період цвітіння білоцвітня весняного (березень) та нарцису вузьколистого (травень) в Долині нарцисів). Для педагогів Рахівщини організовано конкурс «Кращий екологічний урок». До Всесвітнього дня захисту навколишнього природного середовища проведено масові еколого-освітні заходи День води, День флори, День ентомолога, День орнітолога та День лісу.

Карпатський біосферний заповідник взяв активну участь у міжнародному проекті щодо розширення об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Кар-

водно-болотного угіддя міжнародного значення на 2016-2021 рр. 14 червня 2016 року у рамках візиту делегації установи до Національного парку Дуна-Іполі (м. Будапешт, Угорщина) автором цих рядків було підписано Меморандум про взаєморозуміння та співпрацю у галузі збереження природи між установами.

Цьогоріч адміністрацією заповідника під моїм керівництвом була досягнута домовленість з Закарпатським обласним управлінням лісового і мисливського господарства про створення (transition area) Карпатського біосферного резервату (КБР) на території державних лісгосподарських підприємств, що знаходяться в його підпорядкуванні. Визначення території сталого розвитку (transition area) задокументовано Меморандумом про співпрацю між Карпатським біосферним заповідником та Закарпатським обласним управлінням лісового та мисливського господарства в межах окремих державних лісгосподарських підприємств з метою забезпечення ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку в регіоні.

У вересні 2016 року до міжнародної координаційної ради програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» (МАН) заповідником підготовлено та надіслано інформацію на виконання рішення ради, зокрема, щодо приведення територіальної структури, а відповідно й зонування Карпатського біосферного резервату, до вимог критеріїв Статутних рамок Всесвітньої мережі біосферних

лосно схвалила діяльність адміністрації біосферного заповідника і запропонувала низку конкретних кроків для поглиблення й зміцнення співпраці як в межах біосферного заповідника (резервату), так і в зоні його діяльності. Виконуючи рекомендації Координаційної ради, у жовтні-листопаді цього року мною було укладено Декларації про співпрацю щодо визначення у рамках програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» території населених пунктів, що розташовані у зоні діяльності біосферного заповідника як території сталого розвитку (transition area).

Минулий рік став початком реалізації у Карпатському біосферному заповіднику заходів українсько-німецького проекту «Підтримка природоохоронних територій України». Згідно проекту, уже 2017-го року на центральній садибі будуть оновлені всі будівлі, буде закуплено формений одяг, транспорт для працівників служби державної охорони, а також реалізуються інші природоохоронні заходи протягом шести років тривання проекту. Пріоритетними заходами у 2016 році стали також повна заміна рекреаційних споруд та еколого-освітнього рекреаційного наповнення маршруту у «Долині нарцисів», відновлення автомобільного моста у Чорногірському ПНДВ по маршруту до гори Говерла, створення показових демонстраційних полонинських господарств на полонинах Лисичий, Струнги Трибушанського ПНДВ, Гропі Петрос-Говерляньського ПНДВ та реалізова-

ЗАКАРПАТСЬКА ОДА ВЗЯЛА ПІД КОНТРОЛЬ РОЗШИРЕННЯ ТЕРИТОРІЇ КБЗ

на 1-й стор.

Важливими також є рішення наради із представниками департаментів житлово-комунального господарства, будівництва та інфраструктури; економічного розвитку та торгівлі; управління зовнішньоекономічних зв'язків, інвестицій та транскордонного співробітництва; містобудування та архітектури; туризму та курортів ОДА; басейного управління водних ресурсів річки Тиса; керівників Рахівської районної державної адміністрації, Карпатського біосферного заповідника й Ужанського національного природного парку, яка відбулася 1 березня 2017 року в Закарпатській облдержадміністрації.

На нараді, заступник голови ОДА Віктор Мікулін та директор департаменту екології та природних ресурсів Сергій Рішко критично проаналізували стан виконання Актів Президента та Уряду України із питань забезпечення сталого розвитку та благоустрою гірських населених пунктів української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Бу-

кові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини».

У зв'язку із фінансовими труднощами, підтримано ініціативу автора цих рядків щодо підготовки та реалізації комунальним підприємством «Агентство регіонального розвитку та транскордонного співробітництва Закарпаття» в 2017-2020 роках, у рамках Державного фонду регіонального розвитку, пілотного проекту із розбудови природоохоронної та туристично-рекреаційної інфраструктури в депресивних гірських населених пунктах Закарпатської області, які розташовані у зоні української частини українсько-словацько-німецького природного об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Бу-

кові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини». Схвалено й наші пропозиції щодо вирішення питань фінансового забезпечення будівництва міжнародного навчально-дослідного центру букових пралісів та сталого розвитку Карпат на гірському курорті Кваси, проведення міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 10-річчя включення букових пралісів Карпат до переліку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та організації українсько-румунського пункту пропуску через державний кордон в селі Ділове – Валя Вишулуй (Румунія), із створенням прикордонної інфраструктури тощо.

Федір ГАМОР, заступник директора Карпатського біосферного заповідника, доктор біологічних наук, професор.

ВІДБУЛАСЯ МЕТОДИЧНА НАРАДА З ПЕДАГОГАМИ

У кінці березня працівники заповідника на базі КБЗ зустрілись з учителями географії та біології району.

Тема зібрання: «Карпатський біосферний заповідник як частина екологічної освіти та виховання учнівської молоді Рахівщини» була продиктована необхідністю виконання Програми розвитку економічного та соціального розвитку Рахівського району на 2017 рік, якою було передбачено «Проведення заходів щодо популяризації природно-заповідної справи та Карпатського біосферного заповідника як установи, що сприяє

сталому екологічному та соціально-економічному розвитку прилеглих територій». Організаторами наради виступили КБЗ та відділ освіти, молоді та спорту РДА, а основною її метою було надання інформації педагогам щодо природних та культурологічних цінностей заповідника, і його впливу на всебічний розвиток Рахівщини.

Відкрив захід доповідач, заступник директора заповідника, професор Федір Гамор зі своєю

доповіддю: «Карпатський біосферний заповідник як частина природно-заповідного фонду України». Далі, науковці КБЗ надали ґрунтовну інформацію щодо флористичного, фауністичного розмаїття, типів лісу заповідника, форми та методи екологічної освітньо-виховної роботи з учнівською молоддю, рекомендації щодо використання видань КБЗ у практичній діяльності вчителів. Питаннями, що викликали найбільший інтерес освітян стали еколого-освітні та інформаційні центри заповідника: режим роботи, акції та заходи, що проводяться на їхній базі, Дні відкритих дверей та інші. Привернули увагу також ігрові методи в роботі із школярами, що широко застосовуються працівниками установи, оформлення методичних куточків заповідника і проведення освітніх заходів на базі підшефних шкіл.

Вікторія БУНДЗЯК.

ДЕНЬ ЗЕМЛІ

22 квітня по всьому світу відзначається Міжнародний день Матері-Землі. Генеральною Асамблеєю ООН у 2009 році було прийнято резолюцію, яка офіційно визначає святкування цього дня.

Екологічні проблеми планети привертають до себе все більшу увагу людства. Природоохоронні організації та установи завжди сприяють тому, щоб якомога значніша частина населення взяла участь в екологічних заходах задля відновлення та оздоровлення навколишнього середовища.

КБЗ також не оминає відзначення цієї важливої дати.

Працівниками еколого-освітнього центру «Центр Європи» заповідника було проведено екологічний театралізований захід «Живе обличчя Землі». Учні 6-Б класу Костилівської ЗОШ зіграли ролі захисників планети, наголошуючи своїм виступом на важливості підтримки чистоти довкілля та розумінні людиною правил поведінки на природі. Глядачами сценки стали семикласники та вчителі даної школи. Доповнювали виступ школярів українські пісні екологічної тематики. Усі діти пообіцяли уважніше стави-

тись до природи та внести свою частку в збереження довкілля, дбаючи про чисте та привітне «обличчя» нашої Землі.

(Вл. інф.).

ЕКСКУРСІЯ ВЕСНЯНОЮ ДОЛИНОЮ НАРЦИСІВ

22 березня на базі природоохоронного науково-дослідного відділення Долина нарцисів проведена тематична екскурсія «Первоцвіти в Долині нарцисів».

Екскурсія мала нестандартний характер, адже було використано методи інтерпретації та лісової педагогіки. Під час такої мандрівки екологічна освіта ніби вдягається у шати емоцій. Звичайно, що основними емоціями, які повинні викликати екскурсоводи-інтерпретатори у відвідувачів, мають стати радість, натхнення, задоволення та інші позитивні відчуття. Допомогли досягти такого результату екологічні ігри, вірші, які складалися прямо на маршруті, та легенди.

Тематичним спрямуванням екскурсії стало вивчення ранньоквітучих видів у Долині нарцисів. Основним об'єктами тут, звичайно, виступили білоцвіт весняний та шафран Гейфеля, які щороку вкривають Долину у біло-фіолетову «вишиванку». Проте, навіть вздовж дороги спостережливі діти побачать чимало цікавих речей. Наші екскурсанти були уважні і допитливі, а екскурсоводи з радістю відповідали на всі їх запитання.

Першою зупинкою екскурсії став шлюз, який викликав багато дитячих «чому?» і «навіщо»: «для чого встановлюються шлюзи?», «яку роль відіграє він у збереженні Долини?». Отримані знання закріпили екологічною грою «шлюзи»: одна команда втримувала другу – «воду». Це допомогло дітям остаточно зрозуміти принцип дії шлюзу і його необхідність у Долині нарцисів.

Продовжили мандрівку і діти звернули увагу на купки ґрунту на луці. Звичайно, це було кротовина. Після короткої розповіді про крота, дітлахи спробували пересуватися Долиною із зав'язаними очима, щоб відчувати себе володарями підземелля – кротами.

Трохи згодом нам відкрився гарний вигляд на Хустський замок. Тут школярі пригадали багато місцевих легенд, адже замок – візитівка Хуста і предмет особливої гордості його мешканців. Основний акцент на зупинці було спрямовано не тільки на сам замок, а також на гору на якій він розташований. За легендою гора утворилася за рахунок людської робочої сили: місцевий правитель віддав наказ насипати високу гору, на якій планував звести величний оборонний замок. Насправді ж в долині Хустця знаходяться вулканічні Карпати, тож Замкова гора – чудовий приклад для роз'яснення явища вулканізму. Тут у пригоді став улюблений напій дітлахів – кока-кола. Збовтали пляшку і легко уловили виверження вулкану.

Учасниками заходу стало 25 учнів Хустського навчально-виховного комплексу №1. Діти із величезним задоволенням грали в екологічні ігри та складали вірші про ранньовесняні види. Треба відзначити, що ігор на маршруті було чимало. А ще був екологічний кросворд, весняне сонце і гарний настрій.

Обмінювалися враженнями також в ігровій формі – обраний «кореспондент лісової газети» взяв інтерв'ю у кожного учасника за допомогою чарівного мікрофону – шишкофону. Шишкофон, як завжди, надзвичайно сподобався дітям. Школярі і педагоги запевнили, що готові повернутися в Долину нарцисів ще не один раз, тільки би програма була не менш цікавою.

Вікторія БУНДЗЯК, начальник відділу екологічної освітньо-виховної роботи КБЗ.

Многая, благая літ...

У травні-червні цьогоріч ювілейні роковини від днів народження урочисто відзначатимуть працівники Карпатського біосферного заповідника: **ОБРЕЦЬКИЙ Юрій Петрович**, інспектор з охорони ПЗФ Богдан-Петроського відділення (50 р. – 04.05);

КОЗУРАК Марія Михайлівна, прибиральниця (55 р. – 16.05);

ФЕРЕНЦ Ганна Миколаївна, прибиральниця (60 р. – 16.05);

ПУЗИР Сергій Федорович, заступник начальника Широколужанського ПНДВ (50 р. – 18.05);

ШОРБАН Василь Миколайович, інспектор з охорони ПЗФ Чорногірського відділення (50 р. – 08.06);

СУХАРЮК Дмитро Дмитрович, провідний інженер відділу ВЗПЕ та ВПР (70 р. – 16.06).

*Поки сонце світить з висоти,
Щебечуть птахи, зацвітають квіти,
Ми Вам життям бажаєм твердо йти,
І днем грядущим від душі радіти!
Хай щастя завжди супроводить Вас,
Людська повага й шана не минають,
А Вашу мрію й працю повсякчас
Лиш визнання вінчають!*

Адміністрація, профспілковий комітет заповідника.

ЗБЕРЕЖІМО ПЕРВОЦВІТИ

Щороку, з кінця лютого по квітень, Міністерство екології та природних ресурсів України спільно з МВС України та екологічними громадськими організаціями проводять всеукраїнську екологічну акцію «Первоцвіти», мета якої – охорона рідкісних весняних квітів та боротьба з їх незаконною торгівлею. Більшість первоцвітів занесені до Червоної книги України, тому що надзвичайна декоративність і ранні терміни цвітіння стали причиною їх інтенсивного винищення людиною. Так, за сезон в країні незаконно збирається і реалізується близько 20 млн цих червонокнижних рослин.

Первоцвіти з'являються на світ разом з першими проталинами у лісі, швидко розвиваються, та мають невеликі розміри й короткий вегетаційний період. Через кілька днів після початку вегетації квіти вже цвітуть, а в більшості з них у травні-червні з'являються плоди. Вони є ефемероїдами, тобто багаторічними рослинами з коротким весняним циклом розвитку та періодом спокою влітку. Основною функцією квітки таких рослин є утворення насіння, відсутність якого – це шлях до вимищення популяції. Зриваючи до букетів найкращі та найздоровіші квіти, залишені ж суцвіття формують слабе насіння – дрібне, деформоване, нестійке до хвороб і шкідників. Зірвавши стеблину з трьома квітками близько 45-60 насінин гине. І як наслідок – відсутність нових рослин та зменшення популяції. Слід пам'ятати, що молода рослинка зацвітає на 5-8 році життя. Якщо зривання квітів має масовий характер, це призводить до повного зникнення даного осередку рослин, оскільки при зриванні квітів, частіше за все, цибулина та коріння ушкоджуються, що позбавляє цибулину можливості набратися сил, і прорости наступного року. Дослідження показали, що більшість первоцвітів не відновлюються на лісосіках, де проведено суцільні рубки. Оскільки на звільнених від лісу схилах

відбуваються інтенсивні ерозійні процеси, під час яких вимивається не тільки верхній шар ґрунту, але й насіння, проростки та підземні органи рослин.

На території КБЗ охороняються такі види як: шафран Гейфелів або ще його називають крокусом, первоцвіт весняний або примула, білоцвіт весняний, підсніжник білосніжний, еритроній собачий зуб, ведмежа цибуля тощо, всі вони червонокнижні. Працівники заповідника проводять значну просвітницьку, еколого-освітню та виховну роботу через ЗМІ, а також серед місцевого населення, туристів та школярів. Лісова охорона не тільки охороняє, але й проводить фенологічні спостереження за циклом розвитку первоцвітів на фенологічних пунктах та маршрутах. Зібрана під час спостережень інформація заноситься до фенологічних карток, які потім вивчаються науковцями. Важливо, що першоцвіти мають як естетичне, так і практичне значення. Частина з них є не тільки гарними та декоративними, а ще й цінними лікарськими рослинами, пилюконосими та медоносами. Тому захист та збереження первоцвітів є надзвичайно важливою справою, бо не зберігши їх сьогодні, не побачимо їх завтра!

Тетяна РЕГУШ,
технік-лаборант
ботанічної лабораторії КБЗ,
Василь РЕГУШ,
провідний інженер відділу НДР і СР КБЗ.

ВІДЗНАЧИЛИ ВЕТЕРАНІВ СЛУЖБИ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ

Штат служби державної охорони заповідника складається зі 150 чоловік, кожен з них трудиться натхненно, а прикладом зразкової і відданої роботи є праця інспекторів які присвятили заповіднику не один десяток років.

Такими є інспектор Чорногірського ПНД відділення Василь Васильович Сас, який в березні місяці відзначив 70-річчя з дня народження, відпрацював в заповіднику 43 роки. На його очах творилась історія установи, зокрема Чорногірського ПНДВ. Довгий час Василь Васильович вів спостереження на моніторингу відділення, надавав практичну допомогу та передавав свій багатий досвід молодим інспекторам відділення. 40 років працює в заповіднику й інспектор Угольського ПНД відділення Василь Васильович Химинець. Обхід Василя Васильовича, який знаходиться під полониною Менчул, завжди в зразковому стані. В.В. Химинець старанно і грамотно протягом багатьох років веде фенологічні спостереження, надає допомогу науковим працівникам лісознавчої лабораторії, зокрема брав активну участь в закладці пробної площі в уро-

чищі «Воларка» на верхній межі букових пралісів та передає багатий досвід молодим колегам.

Адміністрацією заповідника видано відповідні накази якими за багаторічну добросовісну роботу в службі державної охорони заповідника, значний вклад в справу охорони природно-заповідного фонду та з нагоди 70 річчя з дня народження інспектора Чорногірського ПНД відділення Василя Васильовича Саса та за багаторічну добросовісну роботу в службі державної охорони заповідника та значний вклад в справу збереження біорізноманіття інспектора Угольського ПНД відділення Василя Васильовича Химинця нагороджено почесною відзнакою «За заслуги в розвитку Карпатського біосферного заповідника». Також обох інспекторів премійовано в розмірі 0,5 посадового окладу. Директор заповідника Микола Петрович Рибак особисто привітав ветеранів служби заповідної справи, вручив їм почесні відзнаки та побажав міцного здоров'я, довгих років життя та успіхів у справі збереження природи рідного краю.

Михайло ПРОЦЬ,
начальник відділу СДО.

Одним з основних завдань, яке поставлено перед службою державної охорони заповідника є охорона природних комплексів. Значної шкоди природним екосистемам завдають саме лісові пожежі, яким у весняний період приділяється особлива увага. Посиленої охорони в цей час вимагають території Кевелівського, Трибушанського та Угольського ПНД відділень, лісові масиви яких безпосередньо прилягають до населених пунктів.

У більшості випадків пожежі виникають через необережне поводження з вогнем та нехтування громадянами правилами пожежної безпеки. Адже вогнем пошкоджуються дерева та кущі, трав'яна рослинність, у вогні гинуть дрібні гризуни та комахи, серед яких багато червонокнижних видів. Насадження, пошкоджені низовою пожежею, через декілька років висихають. Небезпечними є випадки, коли спалюють суху траву на полонинах, бо вогонь може перекинутись на лісові масиви. А не на всіх полонинах є автодороги, часто до місця пожежі доводиться добиратись пішки декілька годин, тож вогонь за цей час поширюється на значну площу. Багато місцевих жителів користуються сінокосами, як на території заповідника, так і біля його меж. Весною вони очищають сінокісні ділянки від гілок та опалого листя, яке надалі спалюють. Незабаром багато людей, особливо мешканці Рахова, у вихідні дні відпочиватимуть в урочищі Ліщинка, на берегах річки Тиси та в інших мальовничих місцях. Як правило, відпочинок на природі проходить біля вогни-

ща, яке так полюбляють діти. Тому відпочиваючим необхідно дотримуватись правил пожежної безпеки: місце для вогнища краще викласти камінням; спалювати рослинні рештки треба в безвітряну або дощову погоду; вогнище розміщати на безпечній відстані від будівель або стін лісу (не менше 25 м); не залишати вогонь без нагляду та не доручати це неповнолітнім; не залишати вогонь на нічний час. Потрібно

залити вогнище водою або присипати землею. В разі виникнення пожежі необхідно вжити заходів з її ліквідації та повідомити сільську раду, працівників найближчого природоохоронного науково-дослідного відділення заповідника або лісництва держлісгоспу. Якщо дотримуватись цих правил, то й відпочинок піде на користь і природі не буде завдано шкоди.

Варто нагадати, що законодавством України передбачено відповідальність за порушення вимог пожежної безпеки в лісах. Так, стаття 77 Кодексу України про адміністративні правопорушення постановляє: «Порушення вимог пожежної безпеки в лісах – тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподаткованих мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від трьох до десяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Знищення або пошкодження лісу внаслідок необережного поводження з вогнем, а також порушення вимог пожежної безпеки в лісах, що призвело до виникнення лісової пожежі або поширення її на значній площі, – тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьох до десяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян і на посадових осіб – від семи до дванадцяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян». Підсумовуючи сподіваємось, що мешканці та гості Рахівщини не будуть байдужими до природи нашого мальовничого гірського краю та оберегатимуть ліси й полонини від лісових пожеж.

Михайло ПРОЦЬ.

Вісник
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

Контактні телефони: (03132) 2-21-93, 2-29-14.
Електронна пошта: cbr-rakhiv@ukr.net
<http://cbr.nature.org.ua>
Засновник і видавець:
Карпатський біосферний заповідник.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Красне Плесо, 77,
а/с 8, м. Рахів, 90600,
Закарпатська обл.

РЕДКОЛЕГІЯ:
Федір Гамор (шеф-редактор),
Андріана Леле,
Микола Рибак,
Юрій Беркела,
Богдана Москалюк,
Ярослав Довганич,
Вікторія Бундзяк,
Олег Борик (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів несе автор.

Газету віддруковано в ТОВ «Ландпрес»,
вул. Артема, 2, м. Харків.

Замовлення № 32087

Тираж – 1300 примірників.

Газета виходить раз на два місяці.

Свідоцтво про державну реєстрацію Зт № 401 від 25.01.2006 року